

עין יצחק

פינת ההלכה השבועית
מאת מרן הראשון לציון

הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א
בעל ה'ילקוט יוסף'

עריכה: הרב יצחק קורלנסקי

פר' ויקרא תש"פ | גליון מס' 180
הדברים נאמרו ביום ו' עש"ק וק"פ כ"ד אדר תש"פ

ה'קורונה' - במחשבה ובמעשה

כיצד לקיים את מניני התפילות? | האם ניתן להשלים מנין עשרה דרך מרפסות? | סגולת לימוד התורה והתפילה בציבור | האם לומר ברכת 'מעין שבע' שלא בבית-הכנסת? | אירועים שבטלו - האם חייבים לשלם דמי ביטול? ולהשיב דמי-קדימה?

יכולים לענות אחריהם. כמו כן המתפלל ביחידות, ושומע קדיש וקדושה בשידור ישיר דרך הטלפון, אף שאינו עמם, יכול לענות.

הבאת ספר-תורה הביתה לקריאה

אפשר להביא ספר-תורה למקום בו מתפללים, ויניחוהו במקום מכובד, עטוף בטלית. ויש להביאו קודם התפילה, ולא בשעה שכבר הגיעו בסדר התפילה לקריאת התורה, וכמבואר כירושלמי (יומא פ"ז ה"א, סוטה פ"ז ה"ז) שבכל מקום אנו הולכים אחר התורה, ולא הס"ת יבוא אלינו, כדי לנהוג כבוד בס"ת. וכתב באור זרוע (ח"א סי' ט) שאם מביאים את הס"ת יום או יומיים קודם, מותר לטלטלו ממקום למקום, וכך פסק הרמ"א (סי' קלה ס"ד). וכתבו האחרונים שהעיקר שיהיה לפני תחילת התפילה. ולכתחילה ילווה עשרה אנשים, ואם אי אפשר או שלוקחים הספר-תורה ברכב, אין צריך עשרה.

ברכת 'מעין שבע' שלא בבית-הכנסת

ברכת 'מעין שבע' בתפילת ערבית של שבת אין מברכים אלא בבית-הכנסת, מקום הקבוע לתפילה ברוב ימות השנה, ואין הדבר תלוי אם יש שם ספר-תורה. ואמנם דעת הרש"ש לומר ברכה זו בכל אופן, וכן הביא הבן איש חי (ש"ב פ' וירא אות י, שו"ת רב פעלים ח"ג או"ח סי' כג) ואחריו נמשך בכף החיים (סי' רסח סק"ג), אולם זהו נגד מרן השולחן ערוך שפסק (סי' רסח ס"ה) שאין לומר ברכה זו אלא בבית-הכנסת.

עם ישראל כולו, בני ספרד ואשכנז, קיבלו עליהם הוראות השו"ע, ולא הולכים אחרי דברי המקובלים, ובפרט בזה שיש לנו לחוש לספק ברכה לבטלה. והרי אפילו כאשר הרמב"ם והשו"ע כותבים לברך, אמרינן 'ספק ברכות להקל', כפי שכתב מרן החיד"א בשו"ת חיים שאל (ח"ב סי' טו), וכל שכן בזה שמרן פסק לנו להדיא שלא לברך 'מעין שבע', האיך נעבור על דבריו ונכנס לספק ברכה לבטלה!?

ההלכה והקבלה - כמי פוסקים?

ואף שלפי הקבלה יש לברך, הרי בכל מקום שנחלקו בעלי הפשט והקבלה, הלכה כבעלי הפשט, כפי שכתבו רבי אליהו מזרחי (ח"א סי' א), שו"ת הרדב"ז (ח"ד סי' לו, פ, קח), רבי ישראל יעקב אלגאזי בספרו שלמי צבור (דף נג ע"א, ודף רלב ע"ג), שו"ת חתם סופר (או"ח סי' נא), שו"ת שאילת יעב"ץ (ח"א סי' מז). ולכן יש להקפיד שלא לומר ברכת 'מעין שבע' אלא בבית הכנסת, ואם מתפללים בבתי ובחצרות

שאלה: רבים שואלים כיצד לנהוג לאור המצב הקיים, האם כל אחד יתפלל בביתו ביחידות, או לבוא להתפלל מנין אנשים בלבד?

כיצד לקיים את מניני התפילות?

תשובה: לפי הנחיות משרד הבריאות, אין להתכנס במקום אחד יותר מעשרה אנשים, וגם בזה על כל אחד לשהות במרחק 2 מטר בין איש לרעהו. וכאשר [ההנחיות מאפשרות] הציבור ממושמע להנחיות, יודיעו מראש שבית-הכנסת נפתח רק לעשרה הראשונים שיגיעו, ולאחר מכן נסגר על מנעול, ולא יתנו לנוספים ליכנס. וכך הוא על הצד היותר טוב, שישמור רצף התפילות. ויש לשמור על כללי הנקיית וההיגיינה באופן מלא, ולאחר התפילה יתפזרו מיד בלא להתעכב.

אם אין שליטה על המתפללים, ורבים יצאו ויתכנסו יותר ממנין עשרה איש, בלית ברירה יסגרו, כדי לקיים "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" (דברים ד טו), וחמירא סנתא מאיסורא (חולין י ע"א), וכל אחד יתפלל בביתו. וכך עשו בהרבה בתי-כנסת מרכזיים שסגרו, כי קשה להשתלט על ציבור גדול הרגיל להגיע למקום. ואם אפשרי לארגן מניני עשרה לתפילה במקום מרווח, בהתאם להנחיות. וה' יעזור שמגיפה זו תחלוף במהרה, ויוכלו לחזור ולפתוח את הישיבות ובתי הכנסת, אך בינתיים חייבים לנהוג כפי הנחיות משרד הבריאות.

תפילה בציבור במקום צינה

אם מזג האוויר קר, וישנם אנשים שיכולים להתקרר ולהיות חולים, אין צריך לארגן מנין בחוץ, וכך כתב רבי יהודה החסיד (מובא באור זרוע ח"ב סימן מב, ובפוסקים או"ח סי' נא) כי מי שאינו מלושב היטב בחורף שהקור גדול, יתפלל בביתו בנחת. ואמנם תפילה בציבור יש בה מעלה גדולה מאד, אך אינה חובה גמורה, ולכן כאשר הקור גדול, יתפלל כל אחד ואחד בביתו, ואנוס - רחמנא פטריה.

צירוף מנין עשרה דרך מרפסות

כאשר מתפללים מנין במקום אחד, כגון בחצר וכיו"ב, אף שמרוחקים 2 מטרים זה מזה, יכולים לומר קדיש וקדושה, כרגיל. ואם אין שם מנין, נחשב הדבר לתפילה ביחידות. סיפרו לי שהשבוע התפללו התקבצו למנין עשרה דרך מרפסות הבתים, כאשר בכל מרפסת עמדו שניים-שלושה אנשים בלבד, ואחד מהם אמר קדיש וכולם ענו אחריו. אך אסור לעשות כן, והאומר את הקדיש צריך לאומרו כשעשרה אנשים במקום אחד, ואז יתר האנשים העומדים במרפסות

וכיו"ב, אין לאומרה. מלבד בירושלים העתיקה, אשר לגודל קדושתה נהגו לאומרה בכל מקום שמתפללים, אך לא ביתר המקומות בעולם.

סגולת לימוד התורה והתפילה בציבור

כידוע הממשלה בארץ הוציאה צו המורה על סגירת היכלי הישיבות והכוללים, ויש לדעת שעשו כן לטובת הציבור, לקיים "ונשמרתם מאד לנפשותיכם", כי יש סכנת הידבקות. ואמנם התורה מגינה ומצילה (סוטה כא ע"ב), מכל מקום הרי אפשר ללמוד בבתיים, ויוכל ללמוד באיזו פינה, וכן עם חברותא, במרחק 2 מטר, או - בימי החול - דרך הטלפון. לא מבטלים את לימוד התורה לגמרי, אלא צימצמו את המסגרת הגדולה של הכוללים והישיבות.

ההורים ישתדלו ללמוד עם בניהם, וידוע מה שאמרו בגמרא (שבת קט ע"ב): "אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן". לכן חשוב מאד ללמוד עמהם. וכתב הגאון רבי חיים פלאג'י בספרו רפואה וחיים (פ"ה אות מוח) בשם שו"ת הרשב"ש (סי' קצה) כי הבל תינוקות של בית רבן ותפילה בציבור בעשרה, הוא ענין גדול ותקנה לזמן מגיפה. לכן חשוב להקפיד על שני ענינים אלו.

ויש לנצל ימים אלו שנמצאים בבתיים ללימוד התורה, ובכך גם ימנעו מתככים שונים במשך השהות המרובה. ולכן יש להשרות אוריה טובה בבית, ניתן לשמוע שירים ומנגינות טובות, וכן לומר דברי תורה ופירושים שונים, וללמוד עם חברותא, כאמור. וכדאי ללמוד הלכות פסח, כמבואר בגמרא (פסחים ו ע"א): "שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלושים יום", והן הלכות מרובות וצריך להיות בקי בהן.

דחיית מועד הנישואין לימי ספירת-העומר

רבים קבעו לערוך נישואין בתקופה זו, וכעת בשל המצב בוטלו האירועים, ועורכים חתונה מצומצמת, וכך כדאי לעשות, קודם חג הפסח, במנין גברים, ואפשר גם מספר נשים, ולא לדחותה לאחר הפסח. ואם מוכנים הם לוותר על השמחה ההמונית, ולערוך חתונה מצומצמת, תבוא עליהם ברכה ויזכו לבנים זכרים. אך אם קשה להם הדבר וברצונם לדחות לאחר הפסח, 'עד יעבור זעם', בתקוה שהמצב ישתפר, בענין זה תתכנס בקרוב מועצת הרבנות הראשית לישראל, בהשתתפות הרבנים הראשיים, ותדון בנושא זה, האם לאשר עריכת נישואין בימי ספירת העומר, בימים שלאחר חג הפסח ועד ראש-חודש אייר, ולאחר ר"ח אייר, ויפורסמו הנחיות לציבור.

החזר דמי קדימה ופטור דמי ביטול

אירועים שהוזמנו מראש ובשל המצב בוטלו, כגון אולם שמחות, הצלם והתזמורת, אין צריך לשלם להם על כך, כמבואר בפוסקים (רמ"א חו"מ סי' שכא ס"א) שבמקום 'מכת מדינה', ואינו באשמת אף אחד מן הצדדים, אין כל חיוב לשלם ולפצות את בעלי האולם. וגם הדמי-קדימה ששולמו, יש להשיבם, כי זו 'מכת מדינה'.

חיזוק האמונה והביטחון בבורא העולם

על כולנו להתחזק באמונה וביטחון לדעת שהכל מאיתו יתברך. אמנם אנו מצווים לעשות השתדלות ולשמוע לרופאים בכל מה שהם אומרים, אך אל לנו ליפול ברוחינו, וצריכים לבטוח בהש"ת, אשר הוא אוהב את עמו ישראל, וימנע מגיפה מנחלתינו. אולם צריכים גם לעשות חשבון-נפש, להבין מה הקב"ה רוצה מאיתנו. צריכים להתחזק בדברים שבין אדם למקום ובין לחבירו.

אנו רואים כי עיקר הנפגעים והמתים בעולם מה'קורונה' הם דוקא אלו שאינם יהודים, ויש בהם אלפי מתים, ואנו - הקב"ה שומר עלינו.

וכל זאת עושה הקב"ה בשביל ישראל, שכולנו נתעורר בתשובה. "יעזוב רשע דרכו ואיש אָוֶן מחשבותיו, וישוב אל ה' וירחמנו ואל אלקינו כי ירבה לסלוח" (ישעיה נה ז). וכבר נאמר (במדבר כא ח): "ויאמר ה' אל משה, עשה לך שרף ושים אותו על נס, והיה כל הנשוח וראה אותו וחי", ובגמרא (ראש השנה כט ע"א): וכי נחש ממית או נחש מחיה?! אלא בזמן שישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים את לבם לאביהם שבשמים - היו מתרפאין, ואם לאו - היו נימוקים.

וכתב בספר סדר היום (קהלת, פרשה יא): "לא יאמר אדם: 'הכל מאתו יתברך ומה מועיל הכנתו?!' אם נגזר עלי למות - אמות, ואם לחיות - אחיה, אלו דברים בטלים, כי ביד האדם להביא מיתה עליו או חיים, והבורא יתברך יעשה כרצונו".

העיקר לא לפחד כלל!

בספר בן יהודע (בבא קמא ס ע"א) כתב שכאשר יש מגיפת חולי-רע, חלקם מתים מהרשות שניתנה למשחית, וישנם שמתים אף שלא לו רשות לפגוע בהם, והוא מחמת הפחד והבעתה שהיתה להם בשל החולי הזה בעיר. לכן אין צריך לפחד, אלא לבטוח בהקב"ה שהוא יעשה לנו את הטוב בעיניו.

אך יחד עם זאת יש לעשות השתדלות לשמוע להנחיות הרופאים ומשרד הבריאות. וכתב הגאון רבי חיים פלאג'י בספרו רפואה וחיים (פ"ה אות נד) כתב: הוי זהיר להרחיק עצמך ממי שהוא ניגף, וממלבושיו ומשכונתו. ועוד כתב (שם אות ס): וקודם צאתך מביתך תרחץ פניך וידיך בחומץ עם מי ורדים. לכן כבר אמרנו מספר פעמים כי הנחייה הלכתית היא להיצמד להוראות משרד הבריאות במלואן.

הזדמנות לחיזוק שמירת השבת

בהזדמנות זו אני קורא לכל היהודים בכל מקום ומקום: זו הזדמנות פז לשמור את השבת כהלכתה, כי בלאו הכי כל מקומות הבילוי והנופש סגורים כעת, וכל איש נמצא בביתו, וממילא ישמרו היטב על דיני השבת, באיסור הדלקת חשמל ונסיעה ברכב, ויתר דיני השבת. וזה יסייע להביא גאולה לעם ישראל, כמבואר בגמרא (שבת ק"ח ע"ב): אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן, מיד נגאלים, שנאמר (ישעיה נז ד) "כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי", וכתוב לאחריו (שם ז): "והביאותים אל הר קדְשִׁי וְשִׁמְחָתִים בבית תפילתי".

האדמו"ר מגור זצ"ל בספרו שפת אמת (עה"ת, פרשת זכור, תר"ג) כתב שלאשר ניסן הוא זמן גאולה (ראש השנה יא ע"א), אם כן חודש אדר מיוחד למפלת עמלק, כדי שיהיה אחר כך שמו יתברך שלם. וניסן הוא ראשון (שמות יב ב) ואדר הוא אחרון, ובאחרית אין לו לעמלק כלום. ובודאי ראו חז"ל כי לעתיד ישמרו בני ישראל שבת כתיקונו בחודש אדר. ואז בהניח - תמחה זכר עמלק (דברים כה יט) ויהיה שמו יתברך שלם וכסאו שלם במהרה בימינו אמן". הרי שצפה ברוח קודשו שישמרו בני ישראל את השבת בחודש אדר.

"והסירותי מחלה מקרבך"

שנזכה שהקב"ה ישמע לקול תחינתינו ויסיר המגיפה מנחלתינו, ולא יאונה לנו שום נגע ומחלה, ויקויים בנו "והסירותי מחלה מקרבך" (שמות כג כה). שהקב"ה ירפא את כל החולים רפואה שלימה ומהירה, בריאות איתנה ונהורא מעליא, ויעצור את המגיפה והמשחית מעלינו ומעל כל ישראל בכל מקום שהם, ומעל כל יושבי תבל, ונשמע בשורות טובות, ישועות ונחמות, אמן ואמן.

'פינת ההלכה' של מרן הראשון לציון שליט"א משודרת בכל יום שישי בשעה 15:45 - 'כאן-מורשת'

ניתן להאזין גם בקו 'בית יצחק': 0772-660-880 וכן בקו 'ערוץ מרן': 0799-16-5000 בשידור חי וחוזר

להנצחות (להצלחות, לרפואות ולעילוי נשמות) ולקבלת הגליון במייל: yk3121405@gmail.com | כל הזכויות שמורות ©